

Γενικά

Η κατάσταση αναρχίας, που ακολούθησε μετά το θάνατο του Καποδίστρια το 1831 και διήρκεσε περίπου δύο χρόνια, προκάλεσε γενική ανωμαλία στο εσωτερικό της χώρας και κλόνισε επικίνδυνα την τάξη και την πειθαρχία στο στράτευμα. Οι ελάχιστες μονάδες στρατού που υπήρχαν, εμφάνιζαν εικόνα διαλύσεως και δεν παρείχαν τις απαιτούμενες εγγυήσεις για την άμυνα και ασφάλεια. Η δύναμή τους ανερχόταν περίπου σε 700 άνδρες, που ήταν στρατωνισμένοι στην ύπαιθρο και ζούσαν σε βάρος των χωρικών, γιατί η Κυβέρνηση αδυνατούσε να τους δώσει οποιαδήποτε βοήθεια.

Τον Ιανουάριο του 1833, έφτασε στην Ελλάδα ο νεαρός (μόλις δεκαεπτά ετών) Βαυαρός Πρίγκιπας Όθωνας, ο οποίος είχε εκλεγεί ως Βασιλιάς της από τις τρεις Συμμάχους Δυνάμεις (Αγγλία, Γαλλία και Ρωσία). Το Βασιλιά συνόδευαν η Αντιβασιλεία και Βαυαρική Φρουρά, δυνάμεις περίπου 4.000 ανδρών.

Η πρώτη Κυβέρνηση, που σχηματίστηκε αμέσως μετά την άφιξη του Όθωνα, επιδόθηκε με ζήλο στην αποκατάσταση της τάξεως, παίρνοντας αυστηρά μέτρα για τη διάλυση των ατάκτων, την απαγόρευση της οπλοφορίας και την ανασυγκρότηση του Τακτικού Στρατού. Η πρόοδος ωστόσο που συντελέστηκε στον τομέα αυτό, δεν ήταν η επιθυμητή.

Η οικονομική κατάσταση του νεοσύστατου Κράτους ήταν πολύ κακή. Η εσωτερική κατάσταση επίσης εξακολουθούσε να είναι ανώμαλη. Πολλές στάσεις, επαναστάσεις και ταραχές ξέσπασαν στη διάρκεια της βασιλείας του Όθωνα. Συχνά μάλιστα, έπαιρνε ενεργό μέρος και ο στρατός.

Συγχρόνως, μια σημαντική μερίδα του λαού αλλά και της πολιτικής ηγεσίας, υποστήριζε τη διατήρηση και ενίσχυση των ατάκτων, πιστεύοντας ότι με τα άτακτα σώματα και τον ανταρτοπόλεμο, θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί ευκολότερα η απελευθέρωση των σκλαβωμένων ακόμη ελληνικών περιοχών.

Ο νέος οργανισμός του Στρατού του 1833

Αμέσως μετά την άφιξη του Όθωνα, το Φεβρουάριο του 1833, ψηφίστηκε ο νέος Οργανισμός του Στρατού, στη σύνθεση του οποίου περιλαμβάνονταν:

- Πεζικό
- Ιππικό
- Πυροβολικό
- Μηχανικό
- Ακροβολιστές
- Χωροφυλακή
- Λόχος Απομάχων

Με Βασιλικά Διατάγματα εξάλλου, το ίδιο έτος, καθορίστηκαν τα ακόλουθα θέματα:

- Η οργάνωση της Γραμματείας επί των Στρατιωτικών, η οποία διέθετε δύο τμήματα και είχε ως αποστολή την άμυνα και ασφάλεια της χώρας, καθώς και κάθε θέμα που αφορούσε το στράτευμα και το προσωπικό (στρατιωτικό και πολιτικό). Επίσης, για την αποτελεσματικότερη διεξαγωγή της επιτελικής εργασίας στη Γραμματεία επί των

Στρατιωτικών συστήθηκε, το Δεκέμβριο του 1833, Σώμα Γενικών Επιτελών από τρεις και λίγο αργότερα από έξι αξιωματικούς με επικεφαλής το Σκώτο Συνταγματάρχη Thomas Gordon (Γκόρντον).

- Τα καθήκοντα του Γενικού Επιθεωρητή Στρατού, τα οποία γενικά περιλάμβαναν τον έλεγχο της ετοιμότητας, εκπαιδεύσεως, οπλισμού, υλικού, πειθαρχίας και ηθικού του στρατεύματος και την υποβολή σχετικών προτάσεων στο Γραμματέα επί των Στρατιωτικών.

Τροποποιήσεις του Οργανισμού του Στρατού στην περίοδο 1834-1863

Στην περίοδο αυτή δεν έγινε νέος Οργανισμός του Στρατού. Ωστόσο, επήλθαν πολλές τροποποιήσεις σε αυτόν του έτους 1833. Οι σημαντικότερες από τις τροποποιήσεις αυτές, ήταν οι ακόλουθες:

- Γραμματεία επί των Στρατιωτικών: Το 1846 η Γραμματεία επί των Στρατιωτικών μετονομάστηκε σε Υπουργείο Στρατιωτικών ενώ το 1861 καταργήθηκε η θέση του Γενικού Επιθεωρητή Στρατού και το 1863 συστήθηκαν έξι επιμελητήρια για τη διαχείριση των οικονομικών και του υλικού των μονάδων.

- Φάλαγγα: Το Σεπτέμβριο του 1835 συστήθηκε ένα τιμητικό σώμα η «Φάλαγγα».

- Οροφυλακή: Τον Ιανουάριο του 1838 συγκροτήθηκαν οκτώ «τάγματα Οροφυλακής».

- Εθνοφυλακή: Συστήθηκε τον Οκτώβριο του 1843, προκειμένου να χρησιμοποιηθεί ως όργανο δημόσιας τάξεως και ασφάλειας.

- Πεζικό: Τον Ιανουάριο του 1836 τροποποιήθηκε η σύνθεση του Πεζικού.

- Ιππικό: Από τον Ιανουάριο του 1835 το Σύνταγμα Ιππικού μετονομάστηκε σε «Σύνταγμα Λογχιστών».

- Πυροβολικό: Το Τάγμα Πυροβολικού, από τον Ιούνιο του 1843, μετασχηματίστηκε σε μοίρα.

- Μηχανικό: Από τον Ιούνιο του 1838 η Διοίκηση Μηχανικού μετονομάστηκε σε «Επιθεώρηση Μηχανικού» και από το 1856 σε «Αρχηγείο Μηχανικού».

- Οικονομικοί Επιθεωρητές: Για την οικονομική επιθεώρηση των μονάδων, τον Οκτώβριο του 1852, διορίστηκαν δύο υποεπιμελητές ως Οικονομικοί Επιθεωρητές.

- Φρουραρχία: Την ίδια περίοδο χαρακτηρίστηκαν τρία φρουραρχία ως μόνιμα (Αθηνών, Ναυπλίου και Ρίου), ενώ όλα τα υπόλοιπα παρέμειναν ως μη μόνιμα.

- Μουσική: Συγκροτήθηκε μία μπάντα για τη Φρουρά Αθηνών.

- Στρατιωτική Δικαιοσύνη: Το 1860 συστήθηκαν ένα Αναθεωρητικό Δικαστήριο και δύο διαρκή στρατοδικεία.

- Στρατιωτικά Αρτοποιεία: Ιδρύθηκαν τέσσερα στρατιωτικά αρτοποιεία για την κάλυψη των αναγκών του στρατού σε ψωμί.

- Πειθαρχικός Λόχος: Οι απείθαρχοι οπλίτες, στους οποίους οι επιβαλλόμενες ποινές δεν έφεραν αποτέλεσμα, μεταθέτονταν στον «Πειθαρχικό Λόχο» που συστήθηκε το Μάιο του 1861 και εργάζονταν σε έργα δημόσιας ωφέλειας.

Οπλισμός

Με τα πρώτα μέτρα που πάρθηκαν το 1833, για την αναδιοργάνωση και ανασύνταξη του στρατού, ήταν και ο κατάλληλος εξοπλισμός του. Το Πεζικό εφοδιάστηκε με λογχοφόρο τυφέκιο και σπάθα, ενώ στους λόχους Ευζώνων οι υπαξιωματικοί και δέκα στρατιώτες έφεραν ραβδωτές караμπίνες με λόγχη. Οι Ακροβολιστές οπλίστηκαν και αυτοί με λογχοφόρο τυφέκιο αλλά δεν έφεραν σπάθη.

Οι άνδρες του Ιππικού έφεραν σπάθη με σιδερένια λαβή, πιστόλι και μακριά λόγχη. Οι άνδρες του Πυροβολικού και του Μηχανικού διέθεταν λογχοφόρο караμπίνα και δίστομη σπάθη με ορειχάλκινη λαβή και μόνο οι Ζευγίτες έφεραν σπάθη όμοια με αυτή του Ιππικού. Τον Οκτώβριο του 1843 καθορίστηκε το οβιδοβόλο (οβουζοβόλο) ως πυροβόλο του Ορειβατικού Πυροβολικού.

Μέχρι το 1855 υπήρχε στο στράτευμα ποικιλία οπλισμού, από πλευράς τύπου και προελεύσεως, όπως γαλλικά, βελγικά κ.ά. Μόνο για τους επίλεκτους λόχους και τους υπαξιωματικούς είχε καθιερωθεί το γαλλικό τυφέκιο Mignet (Μινιέ). Από τον Ιούνιο όμως του 1855 όλα τα τάγματα Πεζικού και Ακροβολιστών εφοδιάστηκαν με γαλλικά αυλακωτά τυφέκια. Σε ότι αφορά το Πυροβολικό, το Ορειβατικό εφοδιάστηκε με οβιδοβόλα των 12 λίτρων και το Πεδινό με πυροβόλα (σφαιροβόλα) των 6 και 12 λίτρων.

Εκπαίδευση

Τα κυριότερα από τα σχολεία που λειτούργησαν κατά την περίοδο αυτή, για τη μόρφωση ή επιμόρφωση των στελεχών του στρατεύματος, ήταν τα ακόλουθα:

- Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων: Στις 19 Φεβρουαρίου 1834 το Κεντρικό Πολεμικό Σχολείο μετονομάστηκε σε «*Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων*» με έδρα την Αίγινα μέχρι το 1837 που μεταφέρθηκε στον Πειραιά. Από το 1854 μέχρι το 1857 η Σχολή υποχρεώθηκε, εξαιτίας της επιδημίας χολέρας και της κατοχής του Πειραιά από τους Αγγλογάλλους, να μεταστεγαστεί προσωρινά στην Αθήνα, στο μέγαρο της Δούκισσας της Πλακεντίας (το σημερινό Βυζαντινό Μουσείο).

- Σχολείο αξιωματικών Πυροβολικού: Λειτούργησε από τον Οκτώβριο του 1861.

- Σχολείο αξιωματικών της Φρουράς Αθηνών : Το ίδιο έτος συστήθηκε στην Αθήνα σχολείο, στο οποίο φοιτούσαν υποχρεωτικά αξιωματικοί, μη προερχόμενοι από τη Σχολή Ευελπίδων.

- Σχολείο Ριπής: Ιδρύθηκε στην Αθήνα, επίσης το 1861, με προορισμό την εκπαίδευση των αξιωματικών και υπαξιωματικών στη βολή Πεζικού, την κατασκευή και συντήρηση των πυριτιδοβολών και τη σπουδή της βλητικής των φορητών όπλων.

- Ιπποδρόμιο Φρουράς Αθηνών: Το ίδιο έτος οργανώθηκε και ιπποδρόμιο στη Φρουρά Αθηνών, με προορισμό την εκπαίδευση στην ιππασία.

Τέλος, κατά την περίοδο αυτή, άρχισε και η αποστολή αξιωματικών για εκπαίδευση στο εξωτερικό, με δαπάνες του δημοσίου.

Με σκοπό τη μόρφωση και την τεχνική κατάρτιση των μόνιμων και εθελοντών υπαξιωματικών, καθώς και των στρατιωτών, ιδρύθηκαν το 1840 τα Σχολεία Τάγματος.

Από το 1859 εισήχθη στον Ελληνικό Στρατό ο Κανονισμός Ασκήσεων Πεζικού του Γαλλικού Στρατού, με μικρές μόνο τροποποιήσεις και έτσι από το 1861 ρυθμίστηκαν ακριβέστερα τα εκπαιδευτικά θέματα του Πεζικού.

Στο Πυροβολικό η εκπαίδευση περιλάμβανε δύο περιόδους, τη θεωρητική το χειμώνα και την πρακτική την άνοιξη. Επίσης, λειτουργούσαν δύο σχολεία, ένα για τους ανθυπασπιστές και υπαξιωματικούς και ένα για τους πυροτεχνίτες και πυροβολητές.

Στο Μηχανικό ιδρύθηκε Σχολείο Διλοχίας για την εκπαίδευση των Σκαπανέων και των Πυροσβεστών.

Παρόμοια σχολεία ιδρύθηκαν επίσης για την εκπαίδευση των Νοσοκόμων σε βοηθητικά ιατρικά έργα και των οπλιτών της Χωροφυλακής στα δικά της καθήκοντα.

Στρατολογία

Τον Οκτώβριο του 1836, θεσπίστηκε η τήρηση ληξιαρχικών βιβλίων, για τη διευκόλυνση της διεξαγωγής της στρατολογίας. Τον επόμενο χρόνο εκδόθηκε νόμος περί απογραφής, που καθόριζε τα σχετικά με τη στρατολογία. Σύμφωνα με το νόμο αυτόν, η στρατολογία γινόταν από εθελοντές και από τους «εξ απογραφής». Οι εθελοντές έπρεπε να ήταν ηλικίας 18-30 ετών και είχαν το δικαίωμα της επιλογής του Όπλου της προτιμήσεώς τους. Οι υπόλοιπες θέσεις καλύπτονταν από τους «εξ απογραφής».

Όλοι οι Έλληνες, από 18-24 ετών, ήταν υποχρεωμένοι να εγγραφούν στους απογραφικούς καταλόγους. Από αυτούς επιλέγονταν με κλήρωση οι υπόχρεοι στρατεύσεως. Οι κληρωτοί, όπως ονομάζονταν, υπηρετούσαν τέσσερα χρόνια και είχαν το δικαίωμα να αντικατασταθούν από άλλους που δεν είχαν κληρωθεί. Το 1834, ρυθμίστηκε η προπαρασκευή των κατάλληλων τεχνιτών για το στρατό. Τριάντα νέοι ηλικίας 16-20 ετών γίνονταν δεκτοί ως μαθητευόμενοι τεχνίτες σε κάθε λόχο Σκαπανέων.

Τον Ιανουάριο του 1838 καθορίστηκαν οι λεπτομέρειες των στρατολογικών θεμάτων. Οι δήμαρχοι, με βάση τα ληξιαρχικά βιβλία, κατάρτιζαν τους στρατολογικούς πίνακες και επέλεγαν με κλήρο τον αναγκαίο αριθμό στρατευσίμων, ενώ τα Στρατολογικά Συμβούλια των περιφερειακών Διοικήσεων έκριναν τη σωματική ικανότητα των κληρωτών.

Το 1851 εκδόθηκε Νόμος «Περί Στρατολογίας», ο οποίος ρύθμιζε οριστικά ό,τι σχετικό ίσχυε μέχρι τότε. Ειδικότερα, κάθε χρόνο, ο απαιτούμενος αριθμός κληρωτών κατανεμόταν στους νομούς του Κράτους ανάλογα με τον πληθυσμό τους. Οι νομάρχες τους κατένεμαν στις επαρχίες και οι έπαρχοι στους δήμους. Επίσης, ορίστηκαν οι ποινές για τους ανυπότακτους, για όσους καθιστούσαν τον εαυτό τους σωματικά ανίκανο και για τους δημοτικούς υπαλλήλους που παρέβαιναν τις υποχρεώσεις τους. Ο αριθμός των κληρωτών που καλούνταν κάθε χρόνο, ήταν περίπου 1.500 άνδρες.

Το 1859, με νέο Νόμο «Περί Στρατολογίας», η θητεία μειώθηκε σε τρία χρόνια. Όσοι απολύονταν μεταφέρονταν στην Εφεδρεία για μία τριετία στη διάρκεια της καλούνταν περιοδικά και να συμμετέχουν σε ασκήσεις. Για το λόγο αυτό συστήθηκαν, το Σεπτέμβριο 1860, τα δέκα τάγματα Εφεδρείας στα οποία και προσέρχονταν οι

καλούμενοι. Ο αριθμός των κληρωτών για τα έτη 1858-59 ορίστηκε σε 2.000 και για τα έτη 1860-62 σε 2.750 άνδρες.

Προέλευση

Η στελέχωση του στρατού, στην υπόψη περίοδο, απασχόλησε σοβαρά την πολιτική και στρατιωτική ηγεσία, λόγω της εξαιρετικής σημασίας του θέματος αλλά και των σχετικών σοβαρών προβλημάτων που υπήρχαν μέχρι τότε. Οι αποφάσεις και τα μέτρα που πάρθηκαν γενικά ήταν τα ακόλουθα:

- Αξιωματικοί: Μετά τη διάλυση των άτακτων σωμάτων, ο Γενικός Επιθεωρητής Στρατού διατάχθηκε και υπέβαλε προτάσεις, για το διορισμό στον Τακτικό Στρατό των απαιτούμενων αξιωματικών από αυτούς που είχαν ευδόκιμη προϋπηρεσία. Με βάση αυτές τις προτάσεις εκδόθηκαν Βασιλικά Διατάγματα για το διορισμό των προτεινόμενων αξιωματικών. Όσοι δεν διορίστηκαν, παραπέμφθηκαν σε επιτροπή, η οποία τους κατέταξε σε πέντε τάξεις από το βαθμό του ανθυπολοχαγού μέχρι και του αντισυνταγματάρχη. Αυτοί αποτέλεσαν τη γνωστή Φάλαγγα και τους επιτράπηκε να φέρουν τη στολή που είχαν κατά τον Αγώνα.

Από το 1835 και μετά, η κάλυψη των αναγκών σε αξιωματικούς γινόταν από τους απόφοιτους της Στρατιωτικής Σχολής Ευελπίδων και με την προαγωγή των υπαξιωματικών. Οι τρεις πρώτοι, από τους αποφοίτους της Σχολής Ευελπίδων, είχαν δικαίωμα επιλογής του Όπλου που θα κατατάσσονταν. Οι υπόλοιποι, τοποθετούνταν σύμφωνα με τις ανάγκες της υπηρεσίας, στο Πυροβολικό και το Μηχανικό και μόνο όσοι πλεόναζαν τοποθετούνταν στο Πεζικό ή στο Ιππικό.

Για τη Χωροφυλακή καθορίστηκε η επιλογή των αξιωματικών να γίνεται από αυτούς που είχαν προϋπηρεσία ως αξιωματικοί στα τακτικά ή άτακτα σώματα, ήταν 25-50 ετών και είχαν διακριθεί ιδιαίτερα για την ανδρεία, τη γενναιότητα, την πιστή και την ευσυνείδητη εκπλήρωση του καθήκοντός τους. Οι θέσεις των υπομοίραρχων που έμεναν κενές, καλύπτονταν κατά τα δύο τρίτα από μετάταξη αξιωματικών του Στρατού Γραμμής και κατά το ένα τρίτο από την προαγωγή ενωμοταρχών που είχαν τα σχετικά προσόντα.

- Υπαξιωματικοί: Οι πρώτοι υπαξιωματικοί προέρχονταν από αυτούς που είχαν υπηρετήσει στα τακτικά ή άτακτα σώματα. Μετέπειτα οι κενές θέσεις καλύπτονταν με την προαγωγή κατάλληλων ανδρών από τους εθελοντές.

Ιεραρχία

Με τον Οργανισμό του 1833 καταργήθηκαν στη στρατιωτική ιεραρχία των αξιωματικών οι βαθμοί του επιλοχαγού και πρωθυπολοχαγού, που είχαν καθιερωθεί δύο χρόνια πριν. Παράλληλα, θεσπίστηκαν δύο τάξεις στο βαθμό του λοχαγού, ο λοχαγός α' και ο λοχαγός β' τάξεως. Το ίδιο έγινε και στη Χωροφυλακή για το βαθμό του υπομοίραρχου.

Παρόμοιες ρυθμίσεις έγιναν και τα επόμενα χρόνια και τελικά το 1863 οι βαθμοί των αξιωματικών ήταν αυτοί του ανθυπολοχαγού, υπολοχαγού, λοχαγού, ταγματάρχη, αντισυνταγματάρχη, συνταγματάρχη, υποστράτηγου, αντιστράτηγου και στρατηγού.

Οι γιατροί και οικονομικοί υπάλληλοι του στρατού μέχρι το 1837 δε θεωρούνταν αξιωματικοί. Από το έτος αυτό, ανάλογα με τη θέση τους, εξομοιώθηκαν με τους αξιωματικούς από το βαθμό του ανθυπολοχαγού μέχρι και του συνταγματάρχη. Αμέσως μετά την εξομοίωσή τους, αυτοί απολάμβαναν τις ίδιες τιμές και υπάγονταν στις ίδιες γενικές διατάξεις περί τάξεως και πειθαρχίας. Το 1861 οι υγειονομικοί και φαρμακευτικοί αξιωματικοί έλαβαν, ανάλογα με το βαθμό στον οποίο αντιστοιχούσαν, τις ίδιες ονομασίες που διατηρούνται μέχρι σήμερα (ανθυπίατρος, υπίατρος, ιατρός, επίατρος και αρχίατρος).

Οι βαθμοί των υπαξιωματικών στο στρατό ήταν δεκανέας, λοχίας και επιλοχίας, ενώ στη Χωροφυλακή χωροφύλακας, υπενωμοτάρχης και ενωμοτάρχης. Μεταξύ των υπαξιωματικών και των αξιωματικών υπήρχε ο ενδιάμεσος βαθμός του ανθυπασπιστή

Προαγωγές

Το 1834 ρυθμίστηκαν οι προαγωγές των αξιωματικών και υπαξιωματικών. Οι κενές θέσεις κατώτερων αξιωματικών καλύπτονταν κατά τα δύο τρίτα κατ' αρχαιότητα και κατά το ένα τρίτο κατ' εκλογή. Οι θέσεις των ταγματάρχων καλύπτονταν οι μισές κατ' αρχαιότητα και οι υπόλοιπες κατ' εκλογή. Όλων των άλλων ανώτερων οι προαγωγές γίνονταν μόνο κατ' εκλογή.

Οι προαγωγές στους υπαξιωματικούς και τους ανθυπασπιστές γίνονταν κατ' αρχαιότητα και μετά από εξετάσεις.

Στη Χωροφυλακή οι προαγωγές γίνονταν κατ' αρχαιότητα και μόνο ο αρχηγός του Σώματος προαγόταν κατ' εκλογή.

Τον Αύγουστο του 1861 καθορίστηκαν οι θέσεις των αξιωματικών του Ενεργού Στρατού σε 673 και της εφεδρείας σε 110. Ο ελάχιστος χρόνος υπηρεσίας, για το δικαίωμα προαγωγής στον επόμενο βαθμό, εκτός από τους λοχαγούς, καθορίστηκε σε δύο χρόνια. Για τους λοχαγούς απαιτούνταν τέσσερα χρόνια. Επίσης, καθορίστηκε η σειρά αρχαιότητας, οι απαιτούμενες για προαγωγή γνώσεις και προσόντα, καθώς και ο τρόπος εκτιμήσεώς τους. Παρόμοια ρύθμιση είχε ήδη γίνει από το 1856 και για τη Χωροφυλακή.

Στολή

Από το 1833, με σειρά Βασιλικών Διαταγμάτων, καθορίστηκε το θέμα της στολής των αξιωματικών και οπλιτών του στρατού, όπως παρακάτω:

- Πεζικού Γραμμής: Η στολή αποτελούνταν από χιτώνιο (ιμάτιο) μάλλινο, χρώματος μπλε και από παντελόνι μάλλινο, χρώματος μπλε για το χειμώνα και πάνινο χρώματος άσπρου το καλοκαίρι. Εκτός υπηρεσίας, τόσο οι αξιωματικοί, όσο και οι οπλίτες, φορούσαν πηλήκιο με το βασιλικό στέμμα, ενώ την ώρα υπηρεσίας έφεραν το λεγόμενο «Κύβαρον» (είδος πηληκίου από μάλλινο ύφασμα).

Τα διακριτικά του βαθμού ήταν μικρά σιρίτια στο κάθε άκρο του περιλαίμιου. Τα σιρίτια των αξιωματικών ήταν χρυσά για τους ανωτάτους και ανωτέρους και αργυρά για τους κατωτέρους. Οι ανθυπασιπιστές φορούσαν στολή αξιωματικού, χωρίς διακριτικά βαθμού. Τα σιρίτια των υπαξιωματικών ήταν μάλλινα λευκά ή κίτρινα. Διακριτικό χρώμα του Πεζικού ορίστηκε το κόκκινο.

Την ίδια περίοδο καθιερώθηκε ο κυανόλευκος κύκλος, ως εθνόσημο (εθνικό διακριτικό έμβλημα), το οποίο προστέθηκε στο πηλήκιο των στρατιωτικών κάτω από το στέμμα.

- Ακροβολιστών: Η στολή των Ακροβολιστών ήταν τύπου καθαρά ελληνικού.
- Ιππικού: Ήταν πολωνικού τύπου, από μάλλινο βαθύ πράσινο ύφασμα.
- Πυροβολικού: Ήταν παρεμφερής προς αυτή του Πεζικού Γραμμής, αλλά χρώματος μοβ (μελανόγλαυκο). Από το 1835 ορίστηκε οι αξιωματικοί να φέρουν στο περιλαίμιο χρυσοκέντητη φλογοφόρο ροιά.

- Μηχανικού: Η στολή των ανδρών του Μηχανικού ήταν όμοια με αυτή του Πυροβολικού, διέφερε μόνο ως προς τα κουμπιά και αντί για πηλήκιο οι άνδρες του Μηχανικού έφεραν δίκωχο. Διακριτικό χρώμα ορίστηκε το βυσσινί.

- Γενικών Επιτελών: Η στολή τους ήταν όμοια με τη στολή του Πυροβολικού, με τη διαφορά ότι στα κουμπιά της στολής υπήρχε το βασιλικό στέμμα, και έφεραν καπέλο με αργυρά κορδόνια αντί για πηλήκιο.

- Ιατρών, Φαρμακοποιών και Ιππίατρων (Κτηνίατρων): Ήταν παρεμφερής προς αυτή του Πεζικού, αλλά αντί για πηλήκιο έφεραν τρίπτυχο καπέλο βαυαρικού τύπου, με χρυσό ή αργυρό για αστέρι και εθνόσημο.

Τέλος, οι Καπιτάνοι, οι οποίοι εντάχθηκαν στο στρατό ως αξιωματικοί, και οι φαλαγγίτες, εξακολουθούσαν να φορούν την ενδυμασία που έφεραν στον Αγώνα, προσέθεσαν όμως τα διακριτικά του βαθμού τους στο περιλαίμιο και το εθνόσημο στο φέσι.

Παράσημα - Μετάλλια

Η απόφαση για τη σύσταση του πρώτου ελληνικού παρασήμου με την ονομασία «*Τάγμα Ιππέων*» πάρθηκε από τη Α΄ Εθνική Συνέλευση του Άργους, το 1829. Ωστόσο, εξαιτίας των γεγονότων που επακολούθησαν, η απόφαση αυτή δεν εφαρμόστηκε. Έτσι, τα πρώτα παράσημα και μετάλλια, για Έλληνες αξιωματικούς και οπλίτες, καθιερώθηκαν επί της βασιλείας του Όθωνα και ήταν τα ακόλουθα:

- Τάγμα Αριστείας του Σωτήρος: Συστήθηκε στις 20 Μαΐου 1833, σε ανάμνηση της σωτηρίας της Ελλάδας. Η απονομή του προβλεπόταν να γίνεται σε Έλληνες πολίτες που αρίστευαν στον αγώνα για την ελευθερία της πατρίδας ή σε οποιοδήποτε κλάδο της δημόσιας ζωής, καθώς και σε ξένους υπηκόους που τιμούσαν το Τάγμα με την έξοχη προσωπική τους αξία. Διαιρούταν σε πέντε τάξεις με τις ονομασίες Μεγαλόσταυρος, Ανώτερος Ταξιάρχης, Ταξιάρχης, Χρυσός Σταυρός και Αργυρός Σταυρός.

Μετά τη μεταπολίτευση του 1974 καταργήθηκε το στέμμα από την ανάρτηση του και περιορίστηκε η απονομή του σε σπάνιες περιπτώσεις και συνήθως μόνο σε Αρχηγούς ξένων κρατών ή Ορθόδοξους Πατριάρχες.

- Αριστείο του Αγώνα 1821-1829: Συστήθηκε το 1843 και απονεμήθηκε σε όλους όσους έλαβαν μέρος στον αγώνα υπέρ της Ανεξαρτησίας. Περιλάμβανε τρεις τάξεις, το Αργυρούν, το Σιδηρούν και το Χαλκούν και απονεμόταν αντίστοιχα σε αξιωματικούς, υπαξιωματικούς και στρατιώτες. Όσοι τιμήθηκαν με αυτό απολάμβαναν ορισμένα προνόμια, όπως να τους παραχωρούνται τα πρωτεία στις εκλογές, να οπλοφορούν χωρίς άδεια, να κατέχουν την πρώτη θέση μετά τις Αρχές και να απαλλάσσονται από κάθε σωματική εργασία στις γενικές υπηρεσίες του Κράτους.

- Αναμνηστικά της Ανακηρύξεως του Συντάγματος του 1843: Διανεμήθηκε σε όλους συνέβαλαν ενεργά στα γεγονότα της 3ης Σεπτεμβρίου 1843. Καθιερώθηκε την ίδια ημέρα, με σκοπό την «*αναγνώρισιν της ημέρας ως εθνικής εορτής και ως ημέρας αριστεύσεως του Στρατού και των Πολιτών της πρωτευούσης και απάντων των λαβόντων μέρος εις τα κατά την ημέραν ταύτην πραχθέντα*».

Διοικητική Μέριμνα

Οι μισθοί αξιωματικών και οπλιτών ρυθμίστηκαν στις 23 Φεβρουαρίου 1833. Αξιοσημείωτο είναι ότι οι αποδοχές διέφεραν μεταξύ ομοιοβάθμων των διαφόρων Όπλων, αλλά και μέσα στο ίδιο το Όπλο, ανάλογα με τη θέση του καθενός. Οι αξιωματικοί του Ιππικού, Πυροβολικού και Μηχανικού είχαν υψηλότερες αποδοχές από τους ομοιοβάθμους τους του Πεζικού, αλλά και οι αξιωματικοί των μονάδων του Πεζικού Γραμμής αμείβονταν καλύτερα από αυτούς των Ακροβολιστών.

Το 1852 ρυθμίστηκαν οι στρατιωτικές συντάξεις και ένα χρόνο αργότερα έγινε αναπροσαρμογή των αποδοχών των αξιωματικών και οπλιτών και ρυθμίστηκαν οι μισθοί όσων ήταν σε άδεια ή διαθεσιμότητα. Επίσης, καθορίστηκε εφάπαξ αποζημίωση, για έξοδα ιματισμού (στολής) σε όλους πρωτοέπαιρναν το βαθμό του ανθυπασπιστή ή του ανθυπολοχαγού.

Νέα αύξηση στους μισθούς έγινε το 1859, ενώ δύο χρόνια αργότερα θεσπίστηκε ότι, όσοι αξιωματικοί είχαν ανάγκη αναρρωτικής άδειας μπορούσαν να απουσιάσουν επί τρίμηνο με τις μισές αποδοχές τους.

Κατά την περίοδο 1833-1863 δόθηκαν μεγάλα κονδύλια για την προμήθεια ειδών οπλισμού, ιματισμού και αποσκευής, που αγοράστηκαν από τη Γαλλία και τη Βαυαρία. Αγοράστηκαν ακόμη τα πυροβόλα για μία ορειβατική και μία πεδινή πυροβολαρχία, μαζί

με πενήντα άλογα και τον απαραίτητο εξοπλισμό των υποζυγίων και αμαξών. Για το Ιππικό εξάλλου αγοράστηκαν άλογα από την Τουρκία και τη Βαυαρία.

Στον τομέα της συντηρήσεως του οπλισμού, ιδιαίτερα σημαντική υπήρξε η συμβολή της Διευθύνσεως του Κεντρικού Οπλοστασίου και των Πυροτεχνικών καταστημάτων της. Όσον αφορά τα στρατιωτικά κτίρια, από το 1833 συστήθηκε το Σώμα Μηχανικού, που μεταξύ των άλλων είχε ως αποστολή την κατασκευή και συντήρηση στρατοπέδων και καταυλισμών.

Για την κάλυψη των παραπάνω οικονομικών απαιτήσεων και λοιπών δαπανών του στρατού, από το 1833 άρχισε να προβλέπεται ειδικό κονδύλιο από τον κρατικό προϋπολογισμό.

Ευεργετικά Ταμεία

Παράλληλα με τα μέτρα για τη μέριμνα των αγωνιστών (Λόχος Απομάχων - Φάλαγγα), έγιναν προσπάθειες και για την εξασφάλιση των μελών των οικογενειών των αξιωματικών και οπλιτών και ιδιαίτερα αυτών που πέθαναν ή έγιναν ανίκανοι «εν υπηρεσία», αλλά και των απόστρατων αξιωματικών. Στα πλαίσια αυτά ιδρύθηκαν τα ακόλουθα ευεργετικά ταμεία:

- Ταμείο Χηρών και Ορφανών Αξιωματικών: Ιδρύθηκε στις 24 Ιανουαρίου 1853 και είχε σκοπό την εξασφάλιση τακτικών βοηθημάτων στις χήρες και τα ορφανά παιδιά των αξιωματικών που είχαν πεθάνει «εν υπηρεσία». Τον Αύγουστο του 1861 το Ταμείο αυτό μετονομάστηκε σε «*Ταμείο Χηρών και Ορφανών του Μόνιμου Στρατού και της Εφεδρείας*». Στα παραπάνω βοηθήματα, που επεκτάθηκαν και στις χήρες και τα ορφανά παιδιά των αξιωματικών, οι οποίοι πέθαιναν μετά την αποστρατεία τους, προστέθηκε η προικοδότηση των θυγατέρων των αξιωματικών με χρηματικό ποσό ανάλογα προς το βαθμό τους και η σύσταση «*Προπαιδευτηρίου*» για τους γιους των αξιωματικών. Στο προπαιδευτήριο αυτό φοιτούσαν παιδιά ηλικίας 13-15 ετών και ο Οργανισμός του ήταν στρατιωτικός, ώστε ο απόφοιτος να έχουν τα προσόντα εισαγωγής τους στη Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων.

- Ταμείο Απόστρατων Αξιωματικών: Συστήθηκε στις 8 Αυγούστου 1861. Οι πόροι του ταμείου προέρχονταν από τις μετοχές των αξιωματικών, τις μηνιαίες συνεισφορές των «εν ενεργεία» αξιωματικών και τις κρατήσεις από το μισθό των αξιωματικών που έπαιρναν κανονική άδεια. Από τα εισοδήματα του Ταμείου παρεχόταν ισόβιο βοήθημα, ως μέρος, στους απόστρατους αξιωματικούς.

- Ταμείο Περιθάλψεως Οικογενειών Οπλιτών: Ιδρύθηκε στις 11 Αυγούστου 1861, με προορισμό τη σύσταση Παιδαγωγείου για τους γιους των υπαξιωματικών, τη χορήγηση βοηθημάτων στις χήρες και τα ορφανά τους και την προικοδότηση των θυγατέρων τους. Στο Παιδαγωγείο γίνονταν δεκτά ορφανά 13-15 ετών, τα οποία μπορούσαν να παραμείνουν μέχρι το 18ο έτος της ηλικίας τους. Ο Οργανισμός του ήταν στρατιωτικός και όσοι αποφοιτούσαν από αυτό μπορούσαν να ακολουθήσουν το στρατιωτικό επάγγελμα.